Беларускія землі ў к. XIX – п. XX ст.ст. Стварэнне дзяржаўнасці.

1. Грамадска-палітычны рух к. XIX – п.XX ст. і завяршэнне фарміраванне беларускай нацыі

З 2 пал. XIX ст. грамадска-палітычны рух на Беларусі развіваўся ў агульнарасійскім рэчышчы:

- У грам-пал. рух уключаюцца рабочыя і сяляне
- Рабочыя гурткі першапачаткова абмяжоўваліся эканамічнымі патрабаваннямі – паляпшэнне ўмоў працы, скарачэнне працоўн заробкаў.
- Галоўнай арганізацыйнай формай барацьбы была ***стачка***.

Асаблівасці рабочага руху Беларусі

- Адсутнасьць буйных прамысловых прадпрыемстваў і рабочых аб’яднанняў
- Чыгуначнікі – самы шматлікі і актыўны атрад рабочых.
- Фарміраванне рабочых гурткоў па нацыянальнай прыкмеце (яўрэйскіх, польскіх)

- Распаўсюджванне марксісцкіх ідэй і стварэнне “**Саюза барацьбы за вызваленне рабочага класа**” (1895 г. У. Ленін і Ю.Мартаў)
- Трансфармацыя эканамічных патрабаванняў у палітычныя.
- Фарміраванне сацыял-дэмакратычных партый:
- 1893г. – ***Сацыял-дэмакратыя Каралеўства Польскага***,
- 1897г. – ***Усеагульны яўрэйскі саюз Расіі і Польшчы (Бунд)***,
- 1898г. – ***РСДРП*** (1903 –бальшавікі і меньшавікі)
- 1902 г. – ***Партыя сацыялістаў-рэвалюцыянераў (эсэры)***
- 1903 г. – ***Беларуская сацыялістычная***

- 1-3 сакавіка 1898 г. (Мінск) – І з’езд сацыял-дэмакратычных арганізацый Расіі і стварэнне палітычнай партыі **РСДРП**.
- Кіраўніцтва: С. Радчанка, Б. Эйдэльман, А. Крэмер

Рэвалюцыя 1905-1907 гг.

Прычыны:

- - пагаршэнне становішча насельніцтва у сувязі з эканамічным крызісам, адсутнасць сацыяльных гарантый і палітычных свабод.
- - узмацненне рэпрэсій і спроба кантраляваць рабочы рух (“паліцэйскі сацыялізм” ці зубатаўшчына”)
- - няўдалая вайна з Японіяй.

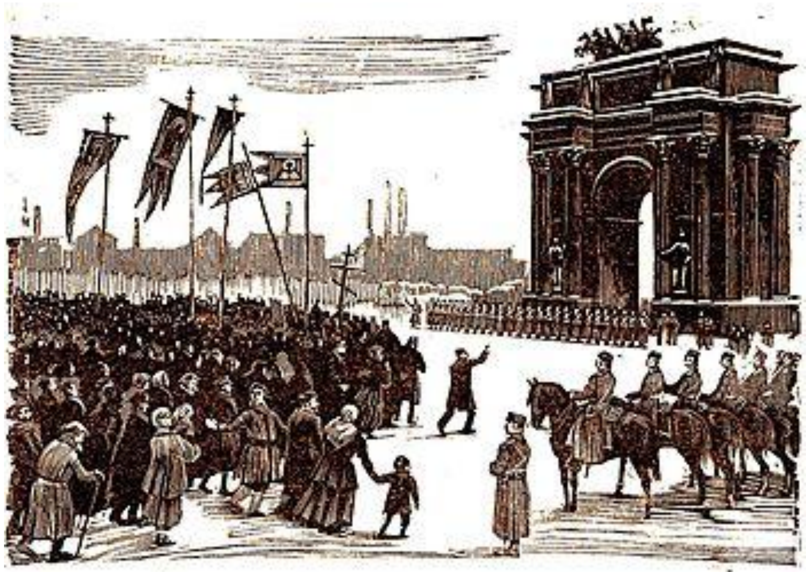

Ход рэвалюцыі

- 9.01.1905 – растрэл мірнай дэманстацыі рабочых (“Крывавая нядзеля”)
- Забастоўкі рабочых, сялянскія хваляванні, кастрычнік-снежань – Усерасійская палітычная стачка
- 17 кастрычніка 1905 г. “Маніфест”: палітычныя свабоды, стварэнне парламента (Дзяржаўнай думы), свабода веравызнання, друку.
- 18.10 - “Курлоўскі растрэл” у Мінску
- Выбары і роспуск І Дзяржаўнай думы
- Пераварот 3 чэрвеня 1907 г. (роспуск ІІ Дзяржаўнай думы і змена заканадаўства)
- Рэвалюцыя не дасягнула мэтаў – звяржэння самадзяржаўя і ліквідацыі памешчыцкага землеўладання, узмацнілася рэакцыя.

Палітычныя сілы напярэдадні выбараў у І Дзяржаўную думу

Рэвалюцыйна-дэмакратычны блок (левы)	Ліберальна-буржуазны блок (цэнтр)	Кансерватыўна-манархічны блок (правы)
Рэвалюцыйнае звяржэнне самадзяржаўя і стварэнне дэмакратычнай рэспублікі, ліквідацыя памешчыцкага землеўладання, права нацый на самавызначэнне	Канстытуцыйная манархія з парламентам, усеагульнае выбарчае права, дэмакратычныя свабоды, захаванне памешчыцкага землеўладання, самавызначэнне толькі для Польшчы і Фінляндыі	Падтрымка манархіі, “Праваслаўе. Самадзяржаўе. Народнасць”, захаванне памешчыцкага землеўладання, адмаўленне права нацыянальнага самавызначэння народаў, рускі шавінізм
Інтэлігенцыя, рабочыя, беззямельная шляхта, сяляне, салдаты	Буржуазія, ліберальныя памешчыкі	Ураднікі, праваслаўнае духавенства, рэакцыйныя памешчыкі
РСДРП, эсэры, Бунд, БСГ, ППС (Польская партыя сацыялістаў)	Канстытуцыйна-дэмакратычная партыя (кадэты) (1905) Канстытуцыйна-каталіцкая	Саюз рускага народа (чарнасоценцы) (1905) Руская манархічная партыя

Рэвалюцыйна-дэмакратычны блок (левы)
Рэвалюцыйнае звяржэнне самадзяржаўя і стварэнне дэмакратычнай рэспублікі, ліквідацыя памешчыцкага землеўладання, права нацый на самавызначэнне
Інтэлігенцыя, рабочыя, беззямельная шляхта, сяляне, салдаты
РСДРП, эсэры, Бунд, БСГ, ППС (Польская партыя сацыялістаў)

Ліберальна-буржуазны блок (цэнтр)
Канстытуцыйная манархія з парламентам, усеагульнае выбарчае права, дэмакратычныя свабоды, захаванне памешчыцкага землеўладання, самавызначэнне толькі для Польшчы і Фінляндыі
Буржуазія, ліберальныя памешчыкі
Канстытуцыйна-дэмакратычная партыя (кадэты) (1905) Канстытуцыйна-каталіцкая партыя Беларусі і Літвы (1906) Саюз “17 кастрычніка” (акцябрысты) (1905)

Кансерватыўна-манархічны блок (правы)
Падтрымка манархіі, “Праваслаўе. Самадзяржаўе. Народнасць”, захаванне памешчыцкага землеўладання, адмаўленне права нацыянальнага самавызначэння народаў, рускі шавінізм
Чыноўнікі, праваслаўнае духавенства, рэакцыйныя памешчыкі
Саюз рускага народа (чарнасоценцы) (1905) Руская манархічная партыя Рускае ўскраіннае таварыства (1906)

К. XIX – п. XX ст.ст. – час завяршэння фармавання беларускай нацыі.

Рэпрэсіўная палітыка расійскага ўрада, русіфікацыя стрымлівалі працэс фармавання беларускай нацыі. Упершыню беларускае нацыянальнае пытанне ставіцца ў ходзе паўстання 1863-1864 гг.

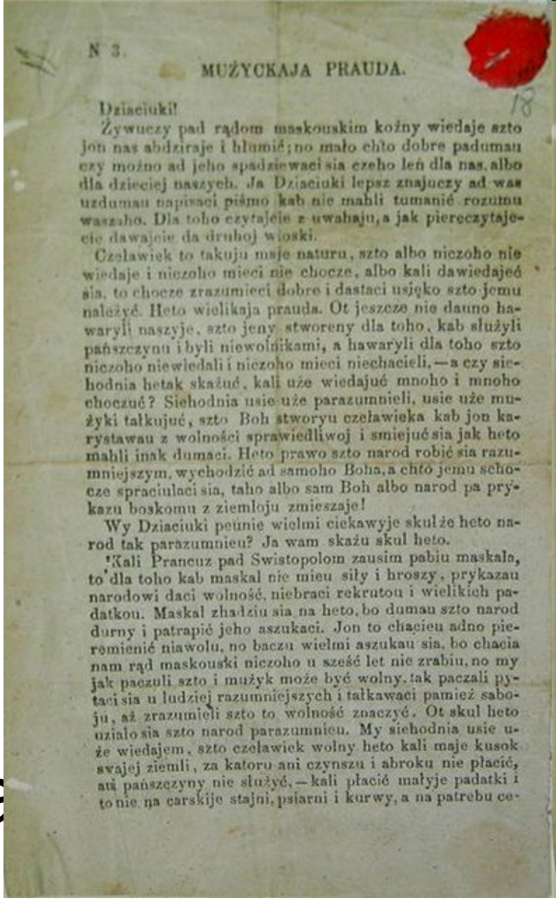

N 3.

MUŻYCKAJA PRAUDA.

Dziaciuki!

Żywuczy pad rądom maskouskim kożny wiedaje szto jon nas abdziraje i błumić; no mało chto dobre padumau czy możno ad jeho spadziewaci sia czeho leń dla nas, albo dla dzieciej naszych. Ja Dziaciuki lepsz znajuczy ad was uzdumau napisaci piśmo kab nie mahli tumanić rozumu waszaho. Dla toho czytajcie z uwahaju, a jak pierczytajecie dawajcie da druhoj wioski.

Czeławiek to takuju maje naturu, szto albo niczoho nie wiedaje i niczoho mieci nie chocze, albo kali dawiedajeć sia, to chocze zrazumieci dobre i dastaci usięko szto jemu należyć. Heto wielikaja prauda. Ot jeszcze nie dauno hawaryli naszyje, szto jeny stworeny dla toho, kab służyli pańszczynu i byli niewolnikami, a hawaryli dla toho szto niczoho niewiedali i niczoho mieci niechacieli, — a czy siehodnia hetak skażuć, kali uże wiedajuć mnoho i mnoho choczuć? Siehodnia usie uże parazumnieli, usie uże mużyki tałkujuć, szto Boh stworyu czeławieka kab jon karystawau z wolności sprawiedliwoj i smiejuć sia jak heto mahli inak dumaci. Heto prawo szto narod robić sia razumniejszym, wychodzić ad samoho Boha, a chto jemu schocze spraciulaci sia, taho albo sam Boh albo narod pa prykazu boskomu z ziemloju zmieszaje!

Wy Dziaciuki peunie wielmi ciekawyje skulże heto narod tak parazumnieu? Ja wam skażu skul heto.

Kali Prancuz pad Swistopolom zausim pabiu maskała, to dla toho kab maskal nie mieu siły i hroszy, prykazau narodowi daci wolność, niebraci rekrutou i wielikich padatkou. Maskal zhadziu sia na heto, bo dumau szto narod durny i patrapić jeho aszukaci. Jon to chacieu adno pieromienić niawolu, no baczu wielmi aszukau sia, bo chacia nam rąd maskouski niczoho u sześć let nie zrabiu, no my jak paczuli szto i mużyk może być wolny, tak paczali pytaci sia u ludziej razumniejszych i tałkawaci pamież saboju, aż zrazumieli szto to wolność znaczyć. Ot skul heto uziało sia szto narod parazumnieu. My siehodnia usie użе wiedajem, szto czeławiek wolny heto kali maje kusok swajej ziemli, za katoru ani czynszu i abroku nie płacić, ani pańszczyny nie służyć, — kali płacić małyje padatki i to nie na carskije stajni, psiarni i kurwy, a na patrebu ce-

Нацыя – супольнасць людзей, лакалізаваная на пэўнай тэрыторыі, аб’яднаная агульнасцю сацыяльна-эканамічнага жыцця, культуры і літаратурнай мовы, ментальнасцю і мае агульную нацыянальную самасвядомасць.

- У 1880-90 гг. у Маскве і Пецярбурзе дзейнічалі арганізацыі беларускага студэнцтва (А. і І. Луцкевічы, А. Гурыновіч, В. Іваноўскі, гурток "Гоман") народніцкага і сацыял-дэмакратычнага накірунку.
- 1880-я гг. група ліберальнай інтэлігенцыі ў Менску выдае газету "Мінскі лісток" і календары (М. Доўнар-Запольскі, Я. Лучына, А. Багдановіч) – абудзіць нацыянальную свядомасць легальнымі сродкамі.

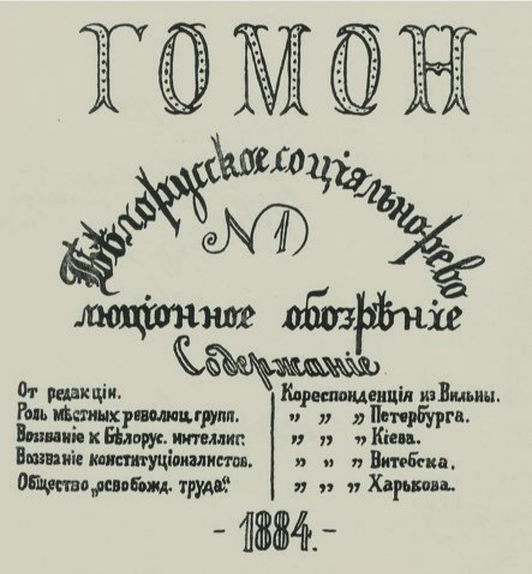
ГОМОН
Бѣлорусское соціально-революціонное обозрѣніе
№ 1
Содержаніе

От редакціи.	Кореспонденція из Вильны.
Роль мѣстных революц. групп.	" " " Петербурга.
Воззваніе к Бѣлорус. интеллиг.	" " " Кіева.
Воззваніе конституціоналистов.	" " " Витебска.
Общество „освобожд. труда".	" " " Харькова.

- 1884. -

№ 48. МИНСКІЙ ЛИСТОКЪ № 48.
ОБЩЕСТВЕННО-ЛИТЕРАТУРНАЯ
ГАЗЕТА
ПО ВТОРНИКАМЪ И ПЯТНИЦАМЪ.
Вторникъ, 23-го іюня 1887 года.
ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ „МИНСКІЙ ЛИСТОКЪ"
Ищутъ бонну-нѣмку.
ТЕЛЕГРАММЫ
Продаются два имѣнія.
СУКОННЫЙ МАГАЗИНЪ
Ш. М. ВИЛЕНКИНОВОЙ
3-я лавка отъ угла

- Навуковае вывучэнне беларусаў і краю: збор і даследаванне фальклору, мовы, гісторыі (І. Насовіч, М. Нікіфароўскі, Я Карскі, П. Шэйн)

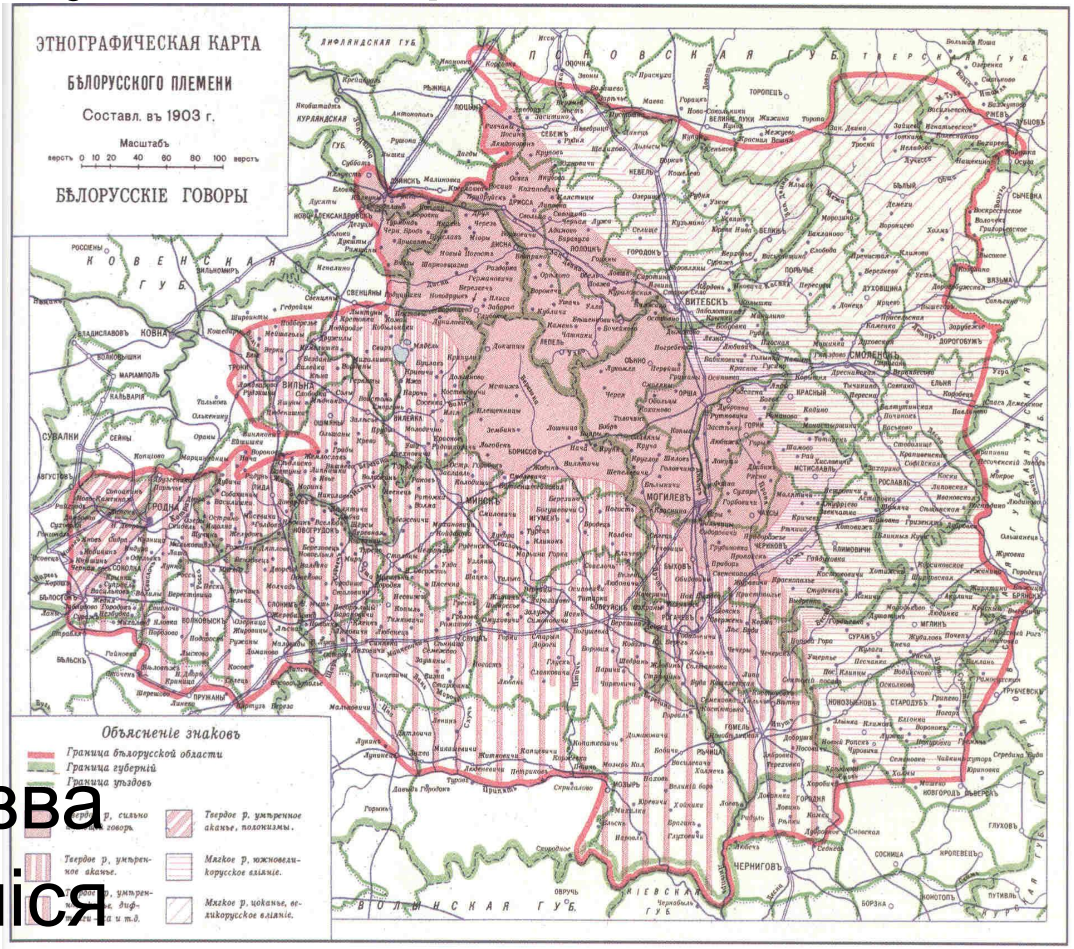

- 1897 г. – перапіс насельніцтва – 74% насельніцтва беларускіх губерняў вызнавалі сябе беларусамі, у тым ліку 51% дваран.
- Пашыраецца саманазва "***беларусы***", захоўваліся рэгіяналізмы (*палешукі*) і канфесіянізмы (*праваслаўныя*)

- Бацькам беларускага нацыянальнага адраджэння і пачынальнікам беларускай літаратурнай мовы стаў **Францішак**

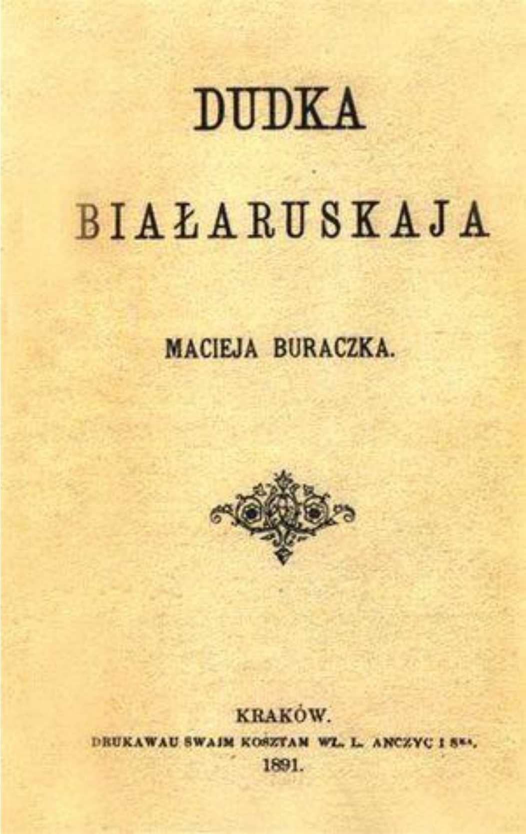

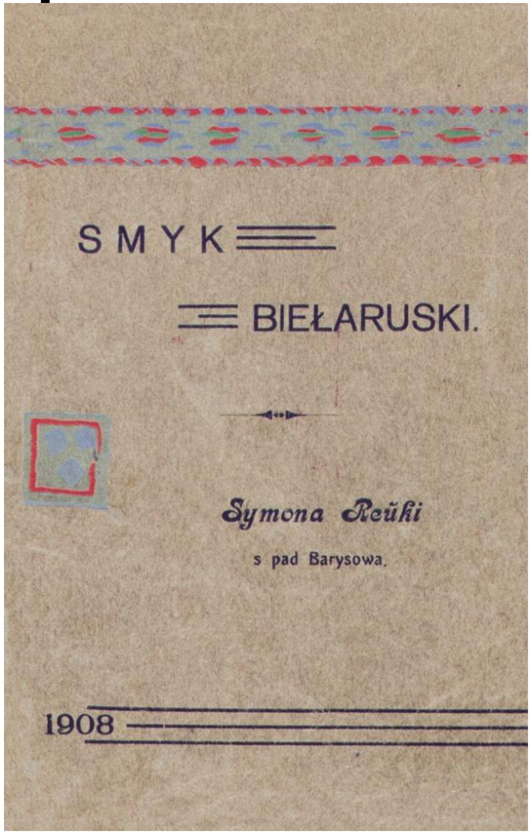

Ф. Багушэвіч
1840-1900

“Не пакідайце мовы нашае, каб не ўмёрлі”

- Пасля рэвалюцыі 1905 г. з’яўляецца перыядычны друк на беларускай мове, як лацініцай, так і кірыліцай: газеты “**Наша доля**” (1906) і “**Наша Ніва**” (1906-1915)

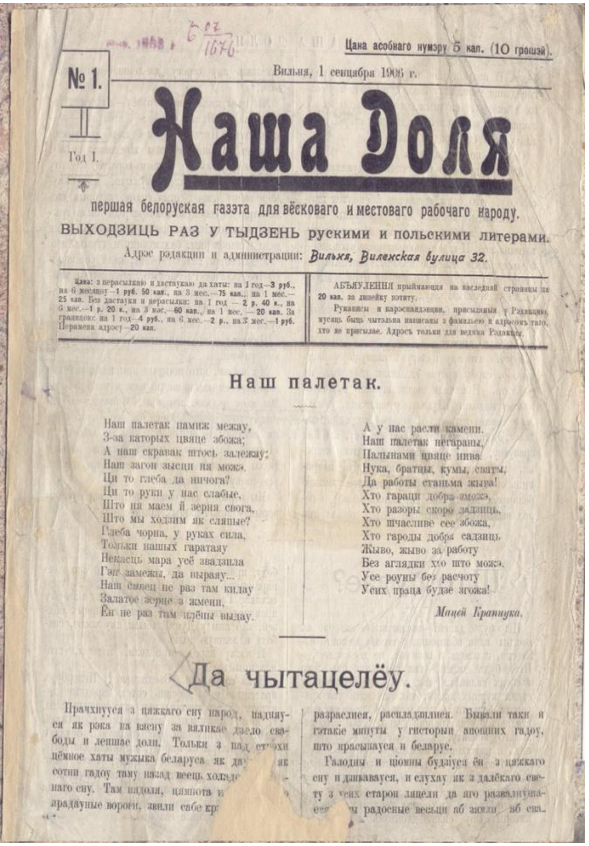

Цана асобнаго нумэру 5 кап. (10 грошэй).

№ 1. Вильня, 1 сентября 1906 г.

Год I.

Наша Доля

першая белорусская газэта для вёсковаго и местоваго рабочаго народу.

ВЫХОДЗИЦЬ РАЗ У ТЫДЗЕНЬ рускими и польскими литерами.

Адрэс радакции и администрации: *Вильня, Виленская вулица 32.*

Наш палетак.

Да чытацелёў.

Цана асобнаго нумэру 5 кап

Год IV Вільня 3 (16) дзекабра 1909 г. № 49.

Наша Ніва

Першая Беларуская Газэта з Рысункамі

Выходзіць што тыдзень рускімі і польскімі літэрамі.

Адрэс рэдакціі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вуліца, д. № 20.

Гэтымі днямі выйдзе з друку

Беларускі Календар

„НАШАЕ НІВЫ“.

на 1910 г.

Цэна календаря—15 кап., с перасылкай—20 кап.

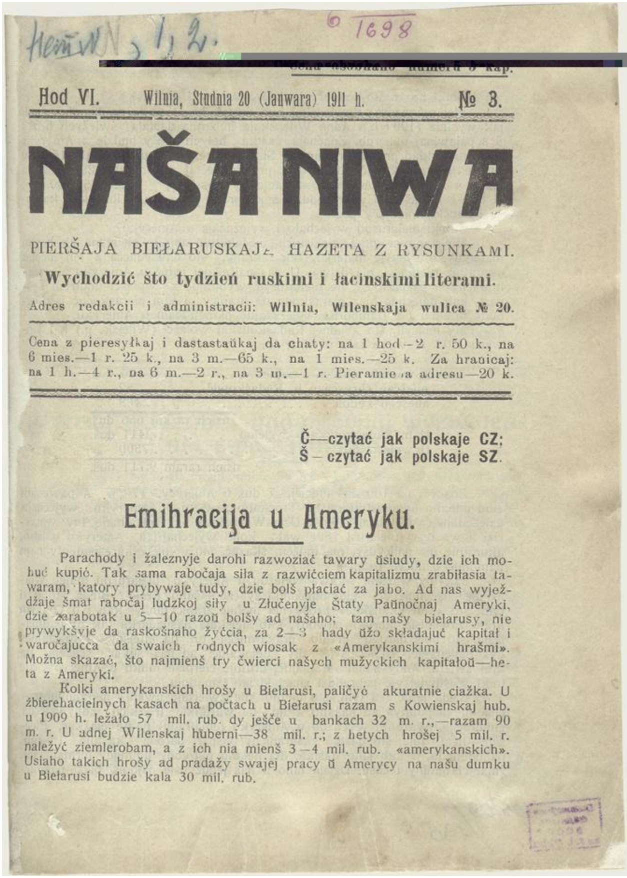

Hod VI. Wilnia, Studnia 20 (Janwara) 1911 h. № 3.

NAŠA NIWA

PIERŠAJA BIEŁARUSKAJA HAZETA Z RYSUNKAMI.

Wychodzić što tydzień ruskimi i łacinskimi literami.

Adres redakcii i administracii: Wilnia, Wilenskaja wulica № 20.

Cena z pierasyłkaj i dastastaŭkaj da chaty: na 1 hod—2 r. 50 k., na 6 mies.—1 r. 25 k., na 3 m.—65 k., na 1 mies.—25 k. Za hranicaj: na 1 h.—4 r., na 6 m.—2 r., na 3 m.—1 r. Pieramiena adresu—20 k.

Č—czytać jak polskaje CZ;
Š—czytać jak polskaje SZ.

Emihracija u Ameryku.

Parachody i żaleznyje darohi razwoziać tawary ŭsiudy, dzie ich mohuć kupić. Tak sama rabočaja siła z razwićciem kapitalizmu zrabiłasia tawaram, katory prybywaje tudy, dzie bolš płaciać za jaho. Ad nas wyježdžaje šmat rabočaj ludzkoj siły u Złučenyje Štaty Paŭnočnaj Ameryki, dzie zarabotak u 5—10 razoŭ bolšy ad našaho; tam našy bielarusy, nie prywykšyje da raskošnaho žyćcia, za 2—3 hady dŭo składajuć kapitał i waročajucca da swaich rodnych wiosak z «Amerykanskimi hrašmi». Možna skazać, što najmienš try čwierci našych mużyckich kapitałoŭ—heta z Ameryki.

Kolki amerykanskich hrošy u Biełarusi, paličyć akuratnie ciažka. U žbierehacielnych kasach na počtach u Biełarusi razam s Kowienskaj hub. u 1909 h. leżało 57 mil. rub. dy ješče u bankach 32 m. r.,—razam 90 m. r. U adnej Wilenskaj huberni—38 mil. r.; z hetych hrošej 5 mil. r. należyć ziemlerobam, a z ich nia mienš 3—4 mil. rub. «amerykanskich». Usiaho takich hrošy ad pradažy swajej pracy ŭ Amerycy na našu dumku u Biełarusi budzie kala 30 mil. rub.

- Цэнтрам беларускага нацыянальнага руху была **Вільня**

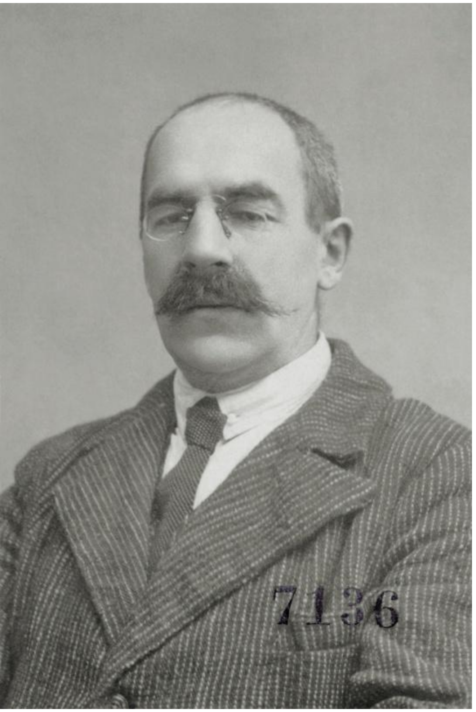

А. Уласаў
рэдактар,
выдавец
“Нашай Нівы”
1906-1912

Я. Купала
рэдактар “Нашай
Нівы”
1914-1915

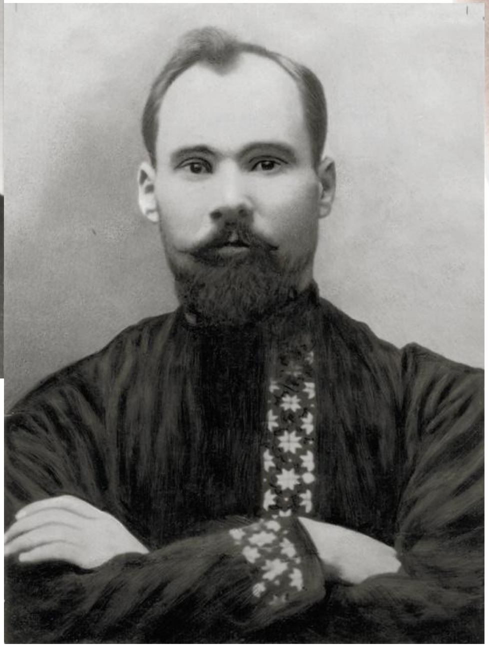

Я. Колас
аўтар “Нашай
Нівы”

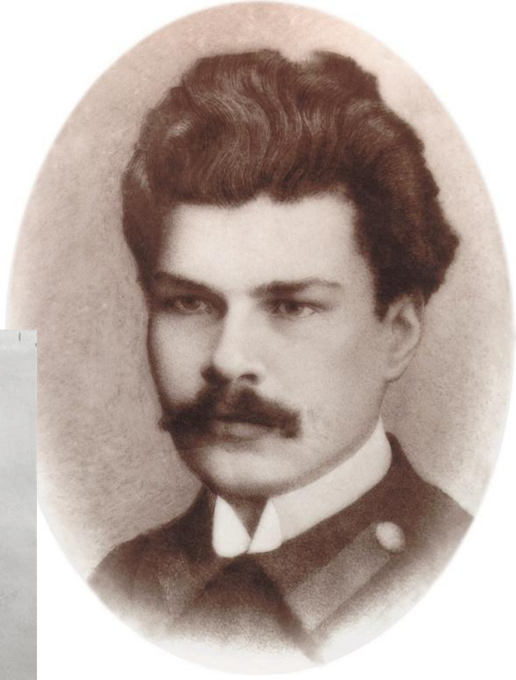

М. Багдановіч
вывучаў
беларускую мову
па “Нашай Ніве”

- **Беларуская сацыялістычная грамада** – першая беларуская нацыянальная партыя (І. і А. Луцкевічы, А. Пашкевіч, К. Каstравіцкі)

Іван і Антон Луцкевічы

А. Пашкевіч (Цётка)

К. Кастравіцкі (Карусь Каганец)

2.Першая сусветная вайна і Лютаўская рэвалюцыя на Беларусі

- **1.08.1914** – пачатак ПСВ
- **Лета 1915** – пачатак ваенных дзеянняў на Беларусі. Наступленне немцаў: Коўна – Вільня – Мінск.
- **Кастрычнік 1915** – стабілізацыя фронту па лініі Дзвінск – Паставы – Баранавічы – Пінск (да лютага 1918 г.)
- **Сакавік, ліпень 1916** – безвынiковыя спробы прарваць

22° на ўсход ад Грынвіча
24°
28°
30°
32°
56°
54°
52°
26°
JiveBelarus.net
Якабштат
РЭЖЫЦА
СЕБЕЖ
ВЯЛІКІЯ ЛУКІ
Пскоўская губ.
Цвярская губ.
ІЛУКСТ
ДЗВІНСК
НЕВЕЛЬ
БЕЛЫ
ШАЎЛІ
ПАНЯВЕЖ
ДРЫСА
НОВААЛЯКСАНДРАЎСК
Зах. Дзвіна
ВЕЛІЖ
ДЗІСНА
ГАРАДОК
ПОЛАЦК
РАСІЕНЫ
ВІЛЬКАМІР
ДУХАЎШЧЫНА
ВІЦЕБСК
ПАРЭЧЧА
Глыбокае
Нямунас
Днепр
СВЯНЦЯНЫ
ГЕРМАНСКАЯ ІМПЕРЫЯ
КОЎНА
Нярыс
Докшыцы
ЛЕПЕЛЬ
СЯННО
ДАРАГАБУЖ
ВІЛЬНЯ
Вілія
воз. Нарач
Будслаў
СМАЛЕНСК
НОВЫЯ ТРОКІ
Солы
21.XI(4.XII)1917
ВІЛЕЙКА
ЕЛЬНЯ
КРАСНЫ
Талачын
ОРША
Крупкі
ГОРКІ
АШМЯНЫ
Маладзечна
СУВАЛКІ
БАРЫСАЎ
Шклоў
Сож
54°
3 VII 1915
МСЦІСЛАЎ
РОСЛАЎЛЬ
Аўгустаў
ЛІДА
МАГІЛЁЎ
МІНСК
ЧАВУСЫ
Крычаў
Койданаў
Нёман
ГРОДНА
ІГУМЕН
КЛІМАВІЧЫ
САКОЛКА
Масты
НАВАГРУДАК
СТАРЫ БЫХАЎ
ЧЭРЫКАЎ
Ломжынская губерня
Касцюковічы
ВАЎКАВЫСК
Бярэзіна
Баранавічы
Асіповічы
РАГАЧОЎ
МГЛІН
БЕЛАСТОК
Нясвіж
Пціч
СЛОНІМ
БАБРУЙСК
СУРАЖ
СЛУЦК
Жлобін
Чачэрск
БЕЛЬСК
Ганцавічы
Іпуць
ПРУЖАНЫ
Рудабелка
СТАРАДУБ
Ветка
Случ
ГОМЕЛЬ
НАВАЗЫБКАЎ
3.III 1918
КОБРЫН
Лунінец
Жыткавічы
РЭЧЫЦА
з VIII 1915
ПІНСК
Дняпроўска-Бугскі канал
БРЭСТ-ЛІТОЎСК
Тураў
МАЗЫР
Калінкавічы
Лоеў
Прыпяць
ГАРОДНЯ
Столін
Хойнікі
Зах. Буг
Люблінская губерня
Гарынь
Дняпро
СОСНІЦА
Дзясна
ЧАРНІГАЎ
БОРЗНА
Валынская губерня
ОЎРУЧ
Кіеўская губерня
ХОЛМ
КОВЕЛЬ
НЕЖЫН
10А
3А
2А

Нямецкая палітыка на акупіраванай тэрыторыі

- Пад акупацыяй 1/4 тэрыторыі, каля 2млн. чал., у складзе зямлі "Обер-Ост"
- ***Эканоміка:*** захаванне ў прыфрантавой паласе стабільных гаспадарчых структур, рэквізіцыі, прымусовая праца.
- ***Палітыка:*** забарона палітычнай дзейнасці
- ***Культура***: аднолькавае стаўленне да ўсіх нацый, дазвол культурнай дзейнасці, навучання і выдання газет на роднай мове.

Беларускі рух пад акупацыяй

- ***Вільня*** – цэнтр руху (газета “Гоман”, Беларускі клуб, бібліятэкі, навуковае аб’яднанне і г.д.)
- ***Беларускі камітэт дапамогі ахвярам вайны*** – кіруючы орган
- ***Адукацыя*** – асноўны накірунак дзейнасці (адкрыццё школ, падрыхтоўка настаўнікаў)
- ***Беларускі народны камітэт*** - канспіратыўны палітычны орган, які распрацоўваў праекты стварэння самастойнай беларускай дзяржавы

Беларускія землі, вольныя ад нямецкай акупацыі

- Масавае бежанства ўглыб Расіі (каля 2 млн.), голад, хваробы
- Татальная мабілізацыя ў расійскае войска
- Дэмаграфічныя змены – вялікая колькасць салдатаў, у асноўным не беларусаў.
- Працоўная павіннасць, рэквізіцыі.
- Пагаршэнне становішча сялян і рабочых
- Забарона нацыянальнай культурнай дзейнасці (не выходзіла беларускіх газет, не было школ)
- Мінск – цэнтр нац. руху (“Беларуская

Лютаўская рэвалюцыя 1917 г.

Прычыны:

- Гаспадарчы крызіс, пагаршэнне матэрыяльнага становішча працоўных
- Паразы на фронце і “стомленасць” насельніцтва ад вайны
- Крызіс улады, падзенне аўтарытэта цара
- Сацыяльныя супярэчнасці паміж памешчыкамі і сялянамі, буржуазіяй і рабочымі
- Абвастрэнне нацыянальнага пытання

Дэманстрацыя рабочых

Чарга каля крамы, Петраград

- 23.02.1917 – дэманстрацыя жанчын у Петраградзе з патрабаваннямі спыніць вайну.
- 25.02-1.03 – пачатак усеагульнай палітычнай стачкі, роспуск Дзяржаўнай Думы, пераход на бок паўстаўшых Петраградскага ваеннага гарнізона
- 2.03. – Мікалай II адрокся ад трона

Группа революционных солдат петроградского военного гарнизона, перешедших на сторону восставшего народа. Фото К. Буллы, Петроград, февраль 1917 г.

У выніку удзелу у рэвалюцыі двух палітычных сілаў узнікае сітуацыя ***“двоеўладдзя”*** –аднaчасова краінай кіруюць:

Петраградскі савет рабочых і салдацкіх дэпутатаў

- Рэвалюцыйна-дэмакратычнае крыло (эсэры, меньшавікі, бальшавікі)
- Н. Чх

Часовы ўрад

- Буржуазна-ліберальнае крыло (кадэты, акцябрысты, эсэры, меньшавікі)
- Князь Г. Львоў

- Часовы ўрад меў большыя паўнамоцтвы, яго ўладу прызнаваў Петраградскі Савет
- Легалізаваліся ўсе палітычныя партыі і рухі
- Узяты курс на працяг вайны да перамогі
- Вырашэнне аграрнага пытання адкладалася да склікання Установчага сходу
- Стварэнне губернскіх і павятовых Саветаў дэпутатаў (рабочых, сялянскіх, салдацкіх) на з'ездах

- На Беларусі найбольшы ўплыў мелі кадэты, эсэры, меньшавікі, Бунд
- **25-27.03.** – І з’езд беларускіх нацыянальных арганізацый (14 партый), які абраў ***Беларускі нацыянальны камітэт*** (БНК) на чале з Р. Скірмунтам

- **8-10.07** – ІІ з’езд беларускіх нацыянальных арганізацый, абрана ***Цэнтральная рада (Вялікая беларуская рада)*** на чале з Я. Лёсікам.
- Мэта – стварэнне беларускай дзяржавы ў межах федэратыўнай Расіі

Р. Скірмунт

Язэп

- У ліпені Часовы ўрад растраляў дэманстрацыю рабочых, тым самым скончыўшы “двоеўладдзе”. Пачаліся палітычныя рэпрэсіі.
- Галоўнакамандуючы генерал Л. Карнілаў імкнецца ўсталяваць у краіне ваенную дыктатуру, але не атрымлівае падтрымкі сярод салдат.
- Галоўную ролю ў падаўленні “карнілаўскага мяцяжа” адыгралі бальшавікі, іх папулярнасць пачынае расці.
- Бальшавікі вырашылі правесці ўзброенае паўстанне і захапіць уладу.

3. Кастрычніцкая рэвалюцыя, усталяванне савецкай улады ў Беларусі. Першы Усебеларускі з’езд

- **25.10.1917** – у выніку узброенага паўстання бальшавікоў у Петраградзе звергнуты Часовы ўрад, улада перададзена II Усерасійскаму з’езду саветаў

- Выдаюцца ***Дэкрэты аб міры і аб зямлі***, фарміруецца сацыялістычны ўрад –***Савет Народных Камісараў*** на чале з У. Леніным

- У Мінску ствараецца ***Ваенна-рэвалюцыйны камітэт Заходняга фронту*** (падтрымаў пераварот)

- ***Камітэт выратавання***

- **2.11.** – КВР разагнаны і ўся ўлада ў руках ВРК
- Да канца лістапада савецкая ўлада была ўсталявана ва ўсёй Беларусі.
- Былі праведзены з’езды сялянскіх, рабочых і салдацкіх дэпутатаў, якія падтрымалі ВРК
- На тэрыторыі Беларусі было створана новае дзяржаўнае ўтварэнне Заходняя вобласць і фронт (Заходняя камуна)
- **26.11.** створаны новыя органы ўлады ***Абласны выканаўчы камітэт Заходняй вобласці і фронту*** (Аблвыкамзах), (М. Рагазінскі, А. Мяснікян) і ***СНК вобласці і***

Эканамічныя мерапрыемствы савецкай улады

- Кантроль на прадпрыемствах і іх нацыяналізацыя.
- Нацыяналізацыя банкаў
- Стварэнне вышэйшага эканамічнага савета
- Канфіскацыя памешчыцкіх зямель і інвентара (адзіны дзяржаўны зямельны фонд)
- 8-мі гадзінны працоўны дзень
- Стварэнне біржаў працы, камбедаў

Пазіцыя бальшавікоў і нацыянальных сілаў па «беларускім пытанні»

- **2.11.1917 –** СНК Савецкай Расіі прыняў «ДЭКЛАРАЦЫЮ ПРАВОЎ НАРОДАЎ РАСІІ» дзе гарантавалася права нацый на самавызначэнне
- Кіраўнікі ***Аблвыкамзаха*** ігнаравалі нацыянальнае пытанне
- ***Вялікая беларуская рада*** (ВБР) выступала за стварэнне беларускай нацыянальнай дзяржавы
- ***Беларускі абласны камітэт*** (БАК, узнік у лістападзе 1917 г.) выступаў за стварэнне аўтаномнай Беларусі як часткі федэратыўнай

Усебеларускі з'езд (15-18.12 1917 г.)

- Ініцыятары: ВБР і БАК, 1872 дэлегаты, “радаўцы” “абласнікі”, старшыня з’езда – Іван Серада
- Абвясціў сябе вышэйшай уладай на Беларусі, не прызнаваў Аблвыкамзах і СНК
- Быў створаны часовы орган краёвай улады – ***Усебеларускі Савет сялянскіх, салдацкіх і рабочых***

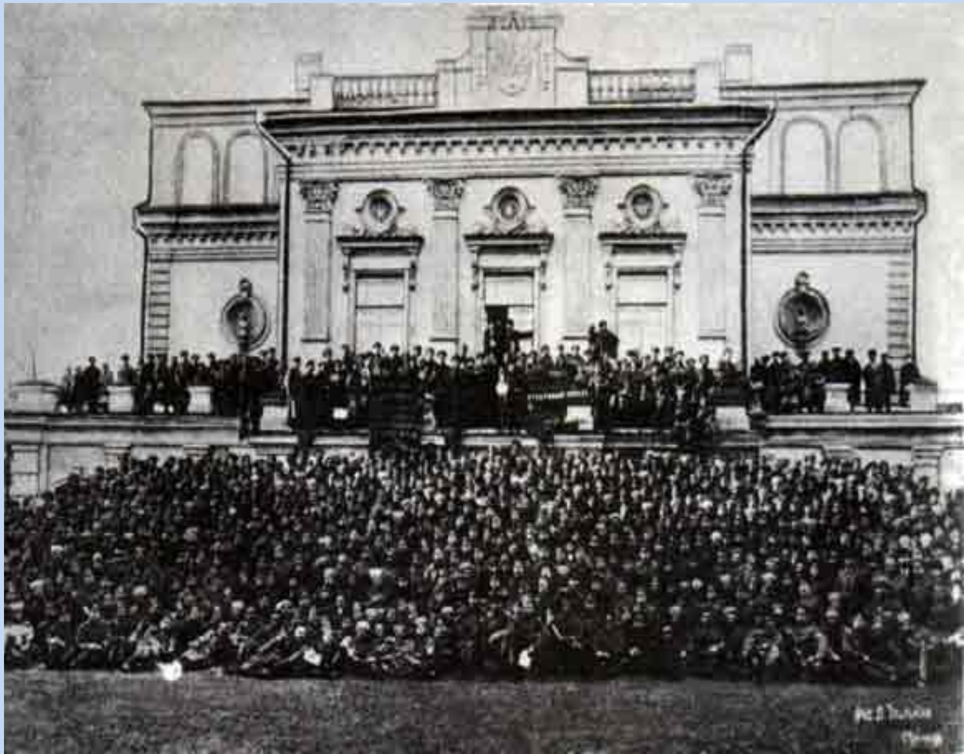

- СНК разагнаў з’езд у ноч 18.12. і арыштаваў яго ўдзельнікаў
- Дэлегаты з’езда стварылі ***Выканаўчы камітэт Рады з’езда***, які аб’яднаў вакол сябе ўсе нацыянальныя

4. Абвяшчэнне БНР і Брэсцкі мір

- **20.11.1917** у Брэсце пачынаюцца мірныя перамовы паміж дэлегацыямі Савецкай Расіі, Украінскай народнай рэспублікі і германскім камандаваннем. Дэлегацыя ад Усебеларускага з’езду не была дапушчана на перамовы.
- Перамовы былі сарваны і 18.02.1918 немцы пераходзяць у наступленне.
- Аблвыкамзах і СНК пераязджаюць у Смаленск.
- **21.02.1918 г.** Выканкам Рады Усебеларускага з'езда прыняў **1-й Устаўную грамату**, у якой аб'явіў сябе ўладай у Беларусі.
- Выканаўчым органам – урадам стаў ***Народны сакратарыят*** **(Я. Варонка).**

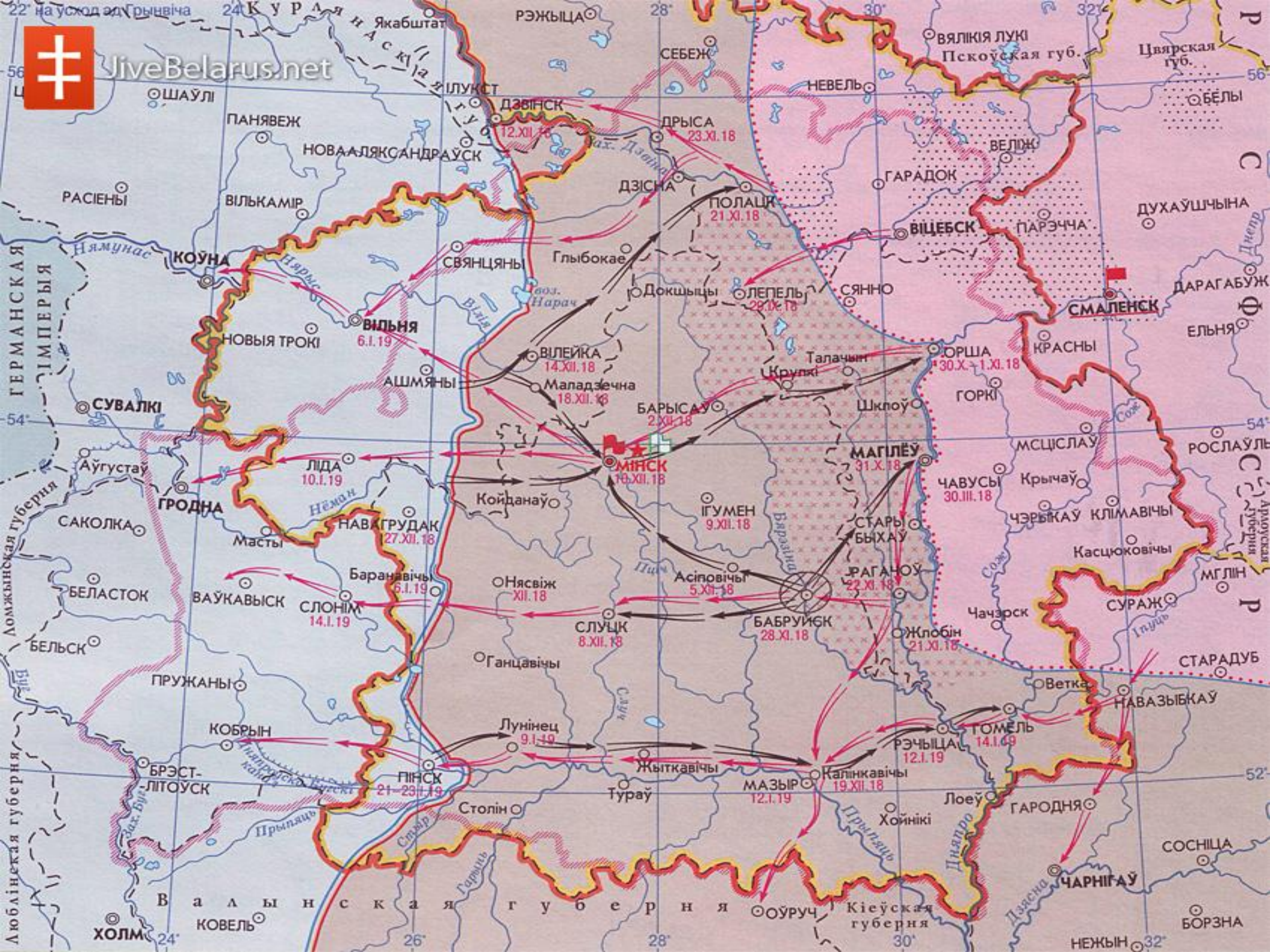

JiveBelarus.net

УСТАЎНАЯ ГРАМАТА ДА НАРОДАЎ БЕЛАРУСІ.

Радзімая старонка наша апынулася у новым цяжкім палажэнню. Дзе цяпер уласьць, што тут была, німа ведама. Мы стаімо перад тым, што край наш можа быть заняты нямецкім войскам.

Вы павінны узяць сваю долю у свае уласныя рукі.

Беларускі народ павінен зьдзейсьніць свае права на поунае самавызначэньне, а нацыянальныя меньшасьці на нацыянальна-пэрсанальную аутаномію.

Права нацыяу павінно знайсьці свае зьдзейсьненне шляхам склікання на дэмакратычных пачатках Устаноучаго Сойму.

Але і да склікання Сойму уся улада на Беларусі павінна належаць тым народам, якія на ей жывуць.

Выканаучы Камітэт Рады Першаго Усебеларускаго Зьезду, дападаны прэдстаунікамі рэвалюцыйнай дэмакратыі нацыянальных меньшасьцяу, зьдзейсьняючы задання Зьезду, абвешчае сябе тымчасовою Уладаю на Беларусі, падходзячаю да кіравання краям і да найхутчайшаго склікання Усебеларускаго Устаноучаго Сойму, на аснові агульнаго, простаго, роунаго, таемнаго і прапарцыянальнаго выбарнаго права, дзеля усяго дарослаго насялення, ні рахуючыся з нацыянальнасьцю, рэлігіяй й полам.

Тымчасовую народную уладу краю, якая паставіць сабе задання абароны і зацьвярджэння здабыткау рэвалюцыі, будзе зьдзейсьнаць створаны намі Народны Сэкрэтарыят Беларусі, які з гэтаго дня пачаў выпоуняць свае абавязкі. Асабісты склад Сэкрэтарыяту будзе апублікаваны потым.

Дана у Мінску-Беларускім 21 (8) лютаго 1918 року.

Выканаучы Камітэт Рады Усебеларускаго Зьезду.

Нямецкае наступленне было прыпынена па лініі Полацк – Орша – Магілёў – Гомель

- **3.03.1918** – заключаны Брэсцкі мірны дагавор па якому акупіраваная тэрыторыя перадавалася ў склад Расіі пасля заканчэння ваенных дзеянняў.
- **9.03.1918 г.** Выканкам Рады прыняў **2-ю Устаўную грамату,** у якой Беларусь была аб'яўлена Народнай Рэспублікай з сацыялістычнай праграмай.
- **18 сакавіка 1918 г.** Выканкам Рады быў рэарганізаваны ў ***Раду БНР (І. Серада),*** за якой замацаваны функцыі заканадаўчага органа.
- **25.03.1918 г.** Рада БНР прыняла **3-ю Устаўную грамату** *якой абвяшчалася незалежнасць БНР у этнаграфічных межах пражывання беларусаў. "... Ад гэтага часу БЕЛАРУСКАЯ НАРОДНАЯ РЭСПУБЛІКА АБВЕШЧАЕЦЦА НЕЗАЛЕЖНАЙ І ВОЛЬНАЙ ДЗЯРЖАВАЙ..."*

УСТАУНАЯ ГРАМАТА

РАДЫ БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ РЭСПУБЛІКІ.

Год назад народы Беларусі разам з народамі Расіі скінулі ярмо расійскаго царызму, які найцяжэй прыцісну у быу Беларусь; ні пытаючыся народу, ен укінуу наш край у пажар вайны, якая чыста зруйнавала гарады і вёскі беларускіе.

Цяпер мы, Рада Беларускай Народнай Рэспублікі, скідаем з роднаго краю апошняе ярмо дзяржаунай залежнасьці, якое гвалтам накінулі расійскіе цары на наш вольны і нізалежны край.

Ад гэтаго часу **Беларуская Народная Рэспубліка абвешчаецца Нізалежнай і Вольнай Дзяржавай.** Самі народы Беларусі, у асобі свайго **Установчаго Сойму**, настановяць аб будучых дзяржауных зьвязях Беларусі.

На моцы гэтаго траццыць сілу усе старыя дзяржауныя зьвязі, якія далі магчымасьць чужому ураду надпісаць і за Беларусь трактат у Берэсьці, што забівае на сьмерць беларускі народ, дзелючы зямлю яго на часткі.

На моцы гэтаго урад Беларускай Народнай Рэспублікі мае увайсьці у адносіны з зацікауленымі старанамі, прапануючы ім перагледзіць тую часьціну **Берэсьцейскаго Трактату**, якая датычыць Беларусі, і надпісаць міравую умову з усімі ваевауішымі дзяржавамі.

Беларуская Народная Рэспубліка павінна абняць усе землі, дзе жыве і мае лічбенную перавагу беларускі народ, а ласьне: **Магілеушчыну, беларускія часьці Меншчыны, Гродзеншчыны (з Гроднай, Беластокам і інш.), Віленшчыны, Віцебшчыны, Смаленшчыны, Чарнігоушчыны і сумежныя часьці суседніх губерняу, заселеныя беларусамі.**

Беларуская Народная Рэспубліка падцьверджывае усе тыя правы і вольнасьці грамадзян і народау Беларусі, якія абвешчаны **Устаўной Граматай ад 9 сакавіка 1918 году.**

Абвешчаючы аб нізалежнасьці Беларускай Народнай Рэспублікі, Рада яе пакладае свае надзеі на тое, што **усе любячые волю народы** дапамогуць беларускаму народу у поунай меры здейсьніць яго палітычна-дзяржауные ідэалы.

Рада Беларускай Народнай Рэспублікі.

Дана у Менску-Беларускім
25 сакавіка 1918 году.

Урад БНР

сядзяць: А. Бурбіс, Я. Серада, Я. Варонка, В. Захарка

стаяць: А. Смоліч, П. Крачэўскі, К. Езавітаў, А. Аўсянік, Л. Заяц

2
1
3
4
B. S. S. R.

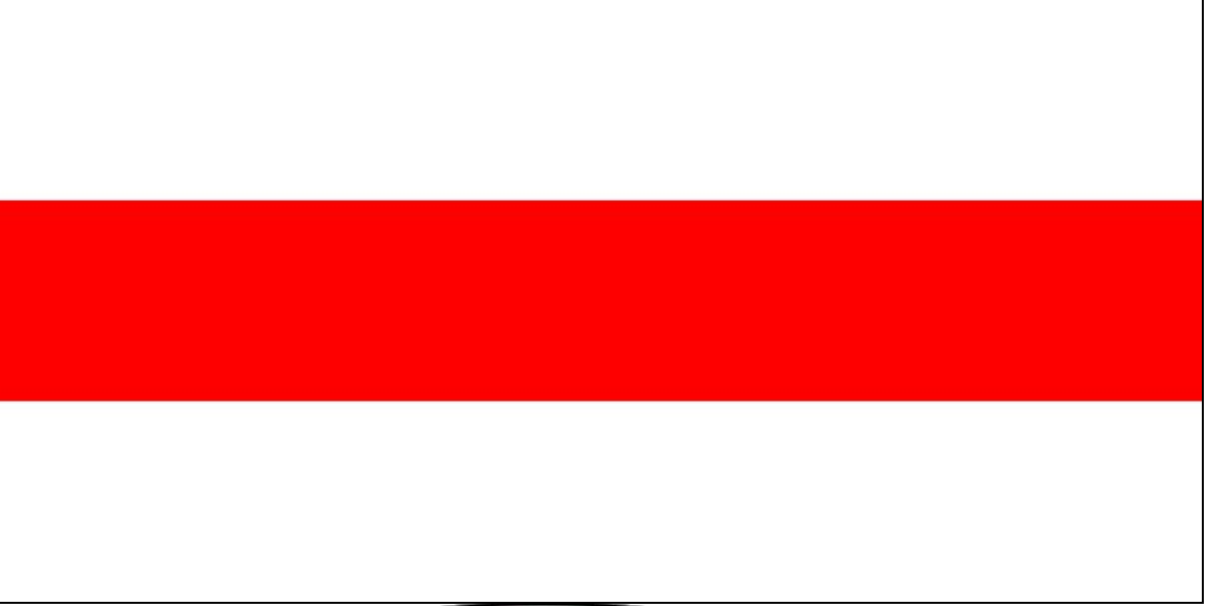

Сцяг і герб БНР

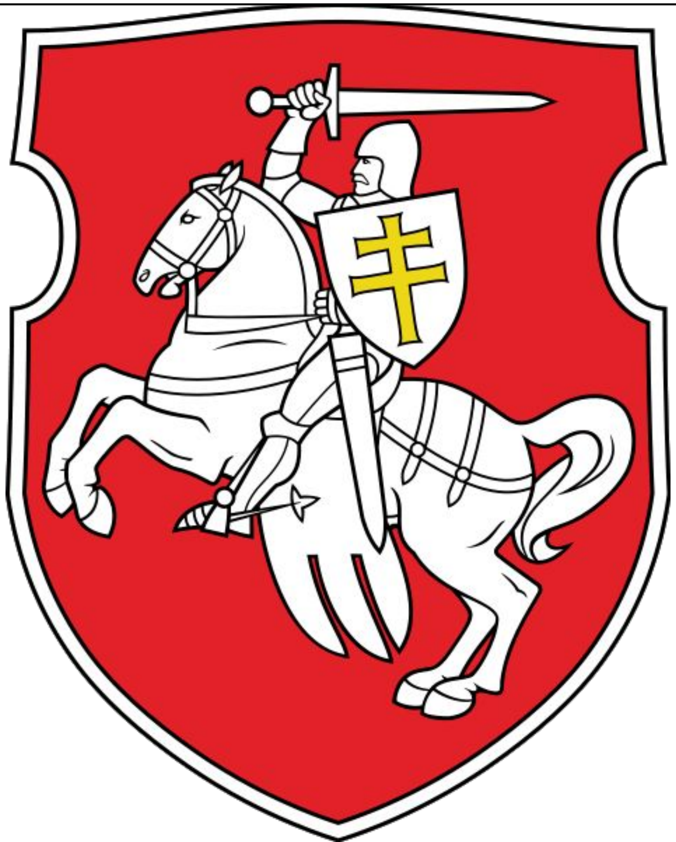

Паштоўка часоў БНР

- Немцы не прызнавалі Раду БНР і Народны сакратарыят і сацыялістычную праграму дзяржавы.
- У склад Рады былі ўключаны прадстаўнікі права-цэнтрысцкіх партый, якія настойвалі на зблiжэннi з нямецкай адміністрацыяй.
- **25.04.1918** Радай БНР была адпраўлена тэлеграма кайзеру Вільгельму II з падзякай “за вызваленне краю” і просьбай прызнання, што раскалола Раду і БСГ. Германія не прызнала БНР.
- Дзейнасць Рады БНР ажыццяўлялася ў галіне асветы і культуры, ствараць армію і мясцовыя органы ўлады забаранялася

Дзейнасць БНР

- Пачалі выдавацца пашпарты БНР
- Беларуская мова стала дзяржаўнай
- Адкрыццё ад 150 да 350 школ
- Адкрыццё Мінскага педагагічнаг інстытута

- Падрыхтоўка адкрыцця ўніверсітэта
- Створана Беларускае навукова таварыства

- Выдаваліся кнігі, часопісы,

- Пасля лістападаўскай рэвалюцыі ў Германіі Расія дэнансуе Брэсцкі мірны дагавор і пачынае наступленне
- Не маючы магчымасці захаваць уладу Рада і Урад БНР пераязджаюць у Вільню, затым у Гродна
- **10.12.1918** Мінск заняты савецкімі войскамі.

5. Утварэнне ССРБ

- Урад Савецкай Расіі імкнуўся адгарадзіцца ад магчымай ваеннай інтэрвенцыі заходніх дзяржаў, стварыўшы буфер з фармальна незалежных савецкіх рэспублік
- **24.12.1918** - Пленум ЦК РКП(б) прыняў рашэнне аб стварэнні ССРБ
- **30.12.1918** - VI Паўночна-Заходняя абласная канферэнцыя РКП(б) у Смаленску прыняла пастанову аб стварэнні ССРБ

- **1 студзеня 1919 г.** - Часовы ўрад Беларусі апублікаваў Маніфест аб стварэнні ССРБ. Урад узначаліў **З. Жылуновіч** (Цішка Гартны)
- **8.01.1919** - урад ССРБ пераехаў са Смаленска ў Мінск

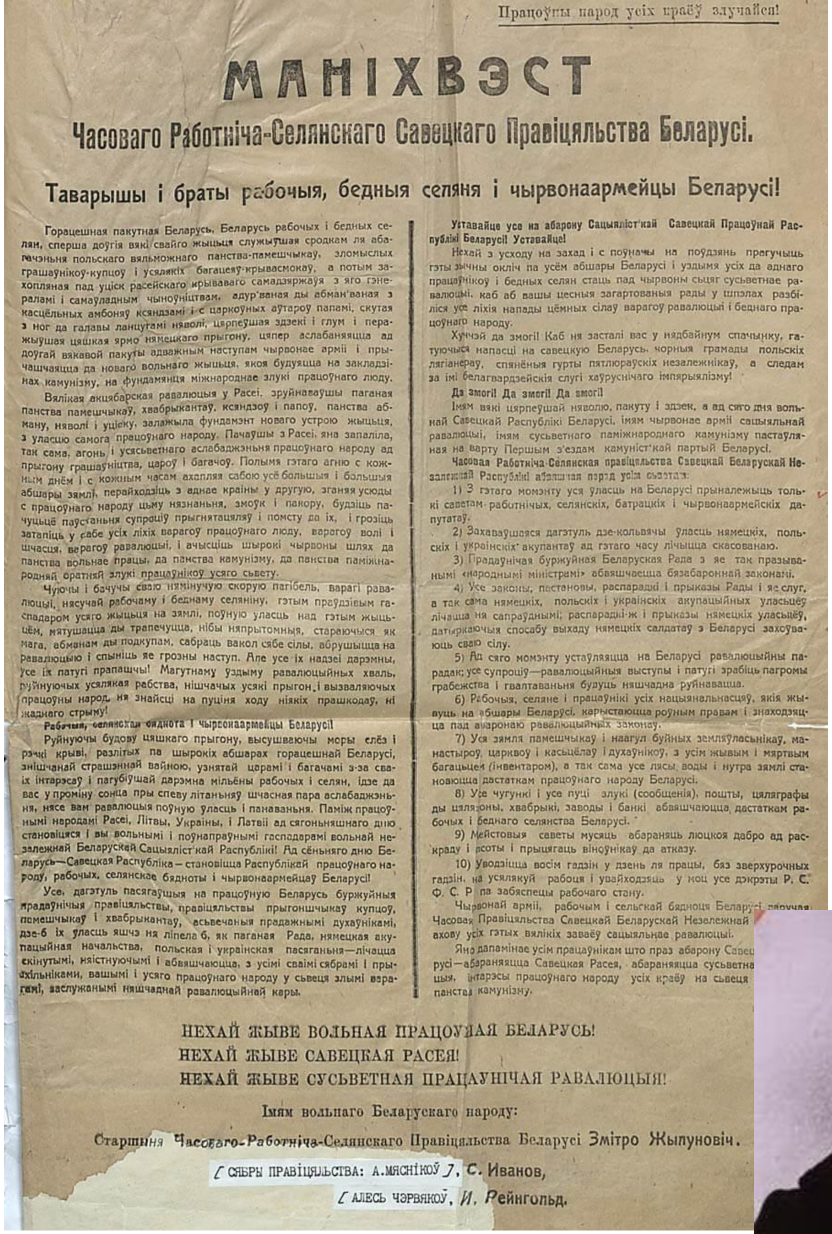

Працоўны народ усіх краёў злучайся!

МАНІХВЭСТ

Часоваго Работніча-Селянскаго Савецкаго Правіцяльства Беларусі.

Таварышы і браты рабочыя, бедныя селяня і чырвонаармейцы Беларусі!

Горацешная пакутная Беларусь, Беларусь рабочых і бедных селян, сперша доўгія вякі свайго жыцьця служыўшая сродкам ля абагачэньня польскаго вяльможнаго панства-памешчыкаў, зломыслых грашаўнікоў-купцоў і усялякіх багацеяў-крывасмокаў, а потым захопляная пад уціск расейскаго крываваго самадзяржаўя з яго гэнераламі і самаўладным чыноўніцтвам, адур'ваная ды абман'ваная з касцёльных амбоняў ксяндзамі і с царкоўных аўтароў папамі, скутая з ног да галавы ланцугамі няволі, цярпеўшая здзекі і глум і перажыўшая цяшкая ярмо нямецкаго прыгону, цяпер аслабаняяцца ад доўгай вякавой пакуты адважным наступам чырвонае арміі і прышчаяцца да новаго вольнаго жыцьця, якоя будуяцца на закладзінах камунізму, на фундамянця міжнароднае злукі працоўнаго люду.

Вялікая акцябарская равалюцыя у Расеі, зруйнаваўшы паганая панства памешчыкаў, хвабрыкантаў, ксяндзоў і папоў, панства абману, няволі і уціску, залажыла фундамэнт новаго устрою жыцьця, з уласцю самога працоўнаго народу. Пачаўшы з Расеі, яна запаліла, так сама, агонь і усясьветнаго аслабаджэньня працоўнаго народу ад прыгону грашаўніцтва, цароў і багачоў. Полымя гэтаго агню с кожным днём і с кожным часам ахапляя сабою усё большыя і большыя абшары зямлі, перайходзіць з аднае краіны у другую, зганяя усюды с працоўнаго народу цьму нязнаньня, змоўк і пакору, будзіць пачуцьцё паўстаньня супроціў прыгнятацяляў і помсту да іх, і грозіць затапіць у сабе усіх ліхіх варагоў працоўнаго люду, варагоў волі і шчасця, варагоў равалюцыі, і ачысціць шырокі чырвоны шлях да панства вольнае працы, да панства камунізму, да панства паміжнародняй братняй злукі працаўнікоў усяго сьвету.

Чуючы і бачучы сваю нямінучую скорую пагібель, варагі равалюцыі, нясучай рабочаму і беднаму селяніну, гэтым праўдзівым гаспадаром усяго жыцьця на зямлі, поўную уласць над гэтым жыцьцём, мятушацца ды трапечуцца, нібы няпрытомныя, стараючыся як мага, абманам ды подкупам, сабраць вакол сябе сілы, абрушыцца на равалюцыю і спыніць яе грозны наступ. Але усе іх надзеі дарэмны, усе іх патугі прапашчы! Магутнаму ўздыму равалюцыйных хваль, руйнуючых усялякая рабства, нішчачых усякі прыгон і вызваляючых працоўны народ, ня знайсці на пуціня ходу ніякіх прашкодаў, ні жаднаго стрыму!

Рабочыя, селянская бяднота і чырвонаармейцы Беларусі!

Руйнуючы будову цяшкаго прыгону, высушваючы моры слёз і рэчкі крыві, разлітых па шырокіх абшарах горацешнай Беларусі, знішчанай страшэннай вайною, узнятай царамі і багачамі з-за сваіх інтарэсаў і пагубіўшай дарэмна мільёны рабочых і селян, ідзе да вас у проміну сонца пры спеву літаньняў шчасная пара аслабаджэньня, нясе вам равалюцыя поўную ўласць і панаваньня. Паміж працоўнымі народамі Расеі, Літвы, Украіны, і Латвіі ад сягоньняшнаго дню становіцяся і вы вольнымі і поўнапраўнымі гаспадарамі вольнай незалежнай Беларускай Сацыяліст'кай Распублікі! Ад сёньняго дню Беларусь—Савецкая Распубліка — становіцца Распублікай працоўнаго народу, рабочых, селянскае бядноты і чырвонаармейцаў Беларусі!

Усе, дагэтуль пасягаўшыя на працоўную Беларусь буржуйныя прадаўнічыя правіцяльствы, правіцяльствы прыгоншчыкаў купцоў, помешчыкаў і хвабрыкантаў, асьвечаныя прадажнымі духаўнікамі, дзе-б іх ўласць яшчэ ня ліпела б, як паганая Рада, нямецкая акупацыйная начальства, польская і украінская пасяганьня—лічацца скінутымі, няістнуючымі і абвяшчаюцца, з усімі сваімі сябрамі і прыхільнікамі, вашымі і усяго працоўнаго народу у сьвеця злымі варагамі, заслужанымі няшчаднай равалюцыйнай кары.

Уставайце усе на абарону Сацыяліст'кай Савецкай Працоўнай Распублікі Беларусі! Уставайце!

Нехай з усходу на захад і с поўначы на поўдзянь прагучыць гэты зычны окліч па усём абшары Беларусі і уздымя усіх да аднаго працаўнікоў і бедных селян стаць пад чырвоны сьцяг сусьветнае равалюцыі, каб аб вашы цесныя загартованыя рады у шпэлах разбіліся усе ліхія напады цёмных сілаў варагоў равалюцыі і беднаго працоўнаго народу.

Хучэй да змогі! Каб ня засталі вас у нядбайнум спачынку, гатуючыся напасці на савецкую Беларусь, чорныя грамады польскіх лягіянераў, спянёныя гурты пятлюраўскіх незалежнікаў, а следам за імі белагвардзейскія слугі хаўруснічаго імпярыялізму!

Да змогі! Да змогі! Да змогі!

Імям вякі цярпеўшай няволю, пакуту і здзек, а ад сяго дня вольнай Савецкай Распублікі Беларусі, імям чырвонае арміі сацыяльнай равалюцыі, імям сусьветнаго паміжнароднаго камунізму пастаўляная на варту Першым з'ездам камуніст'кай партыі Беларусі,

Часовая Работніча-Селянская правіцяльства Савецкай Беларускай Незалежнай Распублікі абвяшчая перад усім сьветам:

1) З гэтаго момэнту уся ўласць на Беларусі прыналежыць толькі саветам работнічых, селянскіх, батрацкіх і чырвонаармейскіх дапутатаў.

2) Захаваўшаяся дагэтуль дзе-кольвячы ўласць нямецкіх, польскіх і украінскіх акупантаў ад гэтаго часу лічыцца скасованаю.

3) Прадаўнічая буржуйная Беларуская Рада з яе так празыванымі «народнымі міністрамі» абвяшчаецца бязабароннай законамі.

4) Усе законы, пастановы, распарадкі і прыказы Рады і яе слуг, а так сама нямецкіх, польскіх і украінскіх акупацыйных уласьцеў лічацца ня сапраўднымі; распарадкі-ж і прыказы нямецкіх уласьцеў, датыркаючыя спосабу выхаду нямецкіх салдатаў з Беларусі захоўваюць сваю сілу.

5) Ад сяго момэнту устаўляяцца на Беларусі равалюцыйны парадак; усе супроціў—равалюцыйныя выступы і патугі зрабіць пагромы грабежства і гвалтаваньня будуць няшчадна руйнавацца.

6) Рабочыя, селяне і працаўнікі усіх нацыянальнасцяў, якія жывуць на абшары Беларусі, карыстаюцца роўным правам і знаходзяцца пад абаронаю равалюцыйных законаў.

7) Уся зямля памешчыкаў і наагул буйных земляўласьнікаў, манастыроў, царквоў і касьцёлаў і духаўнікоў, з усім жывым і мяртвым багацьцем (інвентаром), а так сама усе лясы, воды і нутра зямлі становюцца дастаткам працоўнаго народу Беларусі.

8) Усе чугункі і усе пуці злукі (сообщенія), пошты, цяляграфы ды цялязоны, хвабрыкі, заводы і банкі абвяшчаюцца дастаткам рабочых і беднаго селянства Беларусі.

9) Мейстовыя саветы мусяць абараняць люцкоя дабро ад раскраду і псоты і прыцягаць віноўнікаў да атказу.

10) Уводзіцца восім гадзін у дзень ля працы, бяз зверхурочных гадзін, на усялякуй рабоця і увайходзяць у моц усе дэкрэты Р. С. Ф. С. Р па забяспецы рабочаго стану.

Чырвонай арміі, рабочым і сельскай бядноця Беларусі даручая Часовая Правіцяльства Савецкай Беларускай Незалежнай [illegible] ахову усіх гэтых вялікіх заваёў сацыяльнае равалюцыі.

Яно дапамінае усім працаўнікам што праз абарону Савец[illegible] русі—абараняяцца Савецкая Расея, абараняяцца сусьветна[illegible] цыя, інтарэсы працоўнаго народу усіх краёў на сьвеця [illegible] панства камунізму.

НЕХАЙ ЖЫВЕ ВОЛЬНАЯ ПРАЦОЎНАЯ БЕЛАРУСЬ!
НЕХАЙ ЖЫВЕ САВЕЦКАЯ РАСЕЯ!
НЕХАЙ ЖЫВЕ СУСЬВЕТНАЯ ПРАЦАЎНІЧАЯ РАВАЛЮЦЫЯ!

Імям вольнаго Беларускаго народу:

Старшыня Часоваго-Работніча-Селянскаго Правіцяльства Беларусі Змітро Жылуновіч.

[СЯБРЫ ПРАВІЦЯЛЬСТВА: А.МЯСНІКОЎ], С. Иванов,
[АЛЕСЬ ЧЭРВЯКОЎ], И. Рейнгольд.

З. Жылуновіч

- **16.01.1919** - ЦК РКП(б) прыняў рашэнне аб вылучэнні са складу ССРБ Віцебскай, Смаленскай і Магілёўскай губерняў і далучэнні іх да РСФСР, і аб’яднанні Мінскай і Гродзенскай з Літоўскай ССР
- **2-3.02.1919** - I Усебеларускі з'езд Саветаў прыняў Канстытуцыю ССРБ, зацвердзіў сцяг і герб і прыняў пастанову аб аб’яднні ССРБ і ЛітССР ў Літ-Бел ССР
- **27.02.1919** - стварэнне ЛітБел і ЦВК ЛітБел

22° на ўсход ад Грынвіча
JiveBelarus.net
ЛАТВІІ
ЛІТОЎСКА-БЕЛАРУСКАЯ ССР
ГЕРМАНІЯ
ПОЛЬШЧА
УКРАІНСКАЯ
РСФСР
Елгава
Яўнелгава
Рэзекне
ЛУДЗА
АПОЧКА
СЕБЕЖ
ВЯЛІКІЯ ЛУКІ
ТАРОПЕЦ
ЦЕЛЬШАЙ
ШАЎЛЯЙ
ІЛУКСТЭ
ДАЎГАЎПІЛС
НЕВЕЛЬ
БЕЛЫ
ПАНЕВЯЖЫС
ЭЖЭРЭНАЙ
ДРЫСА
ВЕЛІЖ
ГАРАДОК
РАСЕЙНЯЙ
ДЗІСНА
ПОЛАЦК
ДУХАЎШЧЫНА
УКМЕРГЕ
Глыбокае
ВІЦЕБСК
ДЗЯМІДАЎ
СВЯНЦЯНЫ
КАЎНАС
Докшыцы
ЛЕПЕЛЬ
СЯННО
СМАЛЕНСК
ДАРАГАБУЖ
17–21.II 1919
ВІЛЬНЯ
воз. Нарач
ТРАКАЙ
ВІЛЕЙКА
ЕЛЬНЯ
ОРША
КРАСНЫ
Талачын
Крупкі
АШМЯНЫ
Маладзечна
ГОРКІ
Шклоў
Сувалкі
БАРЫСАЎ
2–3.II 1919
МІНСК
ЛІДА
Аўгустаў
МАГІЛЁЎ (да 26.IV.19)
МСЦІСЛАЎ
РОСЛАЎЛЬ
ЧАВУСЫ
Крычаў
ГРОДНА
Койданаў
ІГУМЕН
ЧЭРЫКАЎ
КЛІМАВІЧЫ
Саколка
Масты
НАВАГРУДАК
СТАРЫ БЫХАЎ
Касцюковічы
Беласток
Баранавічы
Нясвіж
Асіповічы
РАГАЧОЎ
МГЛІН
ВАЎКАВЫСК
СЛОНІМ
СЛУЦК
БАБРУЙСК
СУРАЖ
Бельск
Жлобін
Чачэрск
Ганцавічы
СТАРАДУБ
ПРУЖАНЫ
Ветка
ГОМЕЛЬ (26.IV.19)
НАВАЗЫБКАЎ
КОБРЫН
Лунінец
Жыткавічы
РЭЧЫЦА
ПІНСК
БРЭСТ-ЛІТОЎСК
Тураў
МАЗЫР
Калінкавічы
Лоеў
Столін
Хойнікі
ГАРОДНЯ
ЧАРНІГАЎ
СОСНІЦА
Хэлм
КОВЕЛЬ
ОЎРУЧ
БОРЗНА
НЕЖЫН
Даўгава
Волга
Вяліка
Ловаць
Зах. Дзвіна
Дняпр
Нямунас
Нярыс
Вілія
Нёман
Нараў
Буг
Зах. Буг
Бярэзіна
Пціч
Случ
Сож
Іпуць
Прыпяць
Стыр
Гарынь
Дняпро
Дзясна
24°
26°
28°
30°
32°
56°
54°
52°

У ходзе Савецка-польскай вайны ЛітБел спыніла сваё існаванне.

Другі раз ССРБ была абвешчана

31 ліпеня 1920